

Verslag inventarisatie MaS en maatschappelijke inzet op Haagse VO scholen schooljaar 2015-2016

Inleiding

Vanaf 2015 is de landelijke verplichting van de Maatschappelijke Stage (MaS) vervallen. PEP motiveert Haagse VO scholen om door te gaan met MaS of om alternatieve vormen van maatschappelijke inzet te ontwikkelen. Om scholen goed van dienst te kunnen zijn is het van belang dat PEP vinger aan de pols houdt. In 2016 heeft PEP daarom een inventarisatie gedaan naar de stand van zaken van de Maatschappelijke Stage op Haagse scholen voor voortgezet onderwijs en een aantal scholen in nabijgelegen gemeenten, omdat hun leerlingen ook MaS mogen lopen bij Haagse organisaties.

De inventarisatie is opgebouwd uit drie delen:

Deelonderzoek 1

Telefonische inventarisatie om het aantal scholen dat MaS aanbiedt in Den Haag in kaart te brengen.

- Hoeveel scholen bieden dit schooljaar MaS aan?
- Hoeveel scholen bieden volgend schooljaar MaS aan?

Deelonderzoek 2

Online survey waarin MaS coördinatoren en MaS contactpersonen wordt gevraagd naar de stand van zaken van de MaS op hun school en naar de ondersteuningsbehoefte bij het stimuleren van actief burgerschap van hun leerlingen.

- Op welke manier voeren Haagse scholen MaS uit?
- Wat zijn de gevolgen van wegvallen van landelijke verplichting MaS
- Hoe verloop de informatievoorziening over de ontwikkelingen in de samenleving en wat missen scholen hierin?
- Hoe ervaren scholen hun netwerk voor MaS of maatschappelijke inzet
- Hoe zien scholen de MaS in de toekomst en welke ondersteuning hebben zij nodig?

Deelonderzoek 3

Met vijf respondenten van de survey zijn wij verder in gesprek gegaan om een breder beeld van de stand van zaken van MaS in de stad te krijgen.

- Hoe wordt de Maatschappelijke stage uitgevoerd en zijn er andere vormen van vrijwillige inzet door uw leerlingen in het schoolprogramma opgenomen?
- Wat voor effect heeft het vervallen van de verplichting van de MaS op leerlingen?
- Hoe is het kennisniveau van docenten die betrokken zijn bij MaS?
- Hoe kan kennis over de ontwikkelingen in de samenleving het beste gedeeld worden met scholen?
- Wat is de ondersteuningsbehoefte bij de uitvoering van MaS?

Deelonderzoek 1: Telefonische inventarisatie

Van de 50 scholen in ons bestand hebben wij 72% telefonisch bereikt.

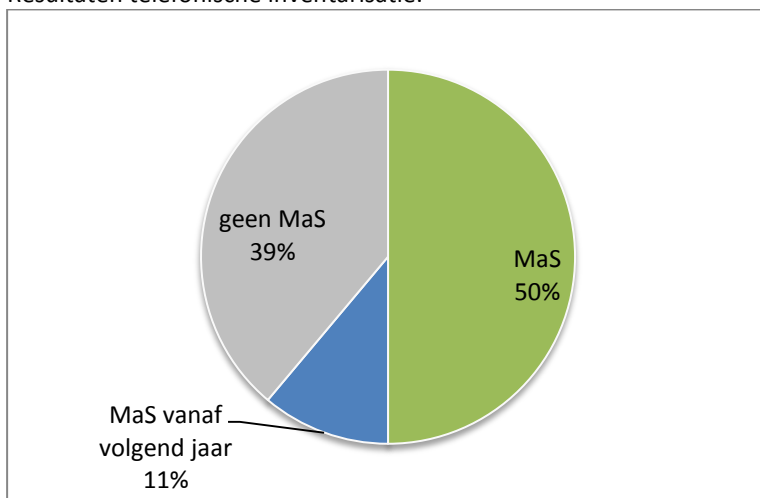
Hoeveel scholen bieden dit schooljaar MaS aan?

Onder de 36 scholen die wij hebben gesproken geeft 50% aan dat zij dit schooljaar MaS aanbieden. 39% van de scholen is geheel gestopt met MaS.

Hoeveel scholen bieden volgend schooljaar MaS aan?

Opvallend is dat 11% van de ondervraagde scholen dit schooljaar geen MaS aanbiedt, maar wel van plan is om het komende schooljaar de MaS weer in het aanbod op te nemen.

Resultaten telefonische inventarisatie:

2. Deelonderzoek 2: Online survey

Via de MaS nieuwsbrief hebben wij scholen opgeroepen om een online enquête in te vullen.

De volgende vragen kwamen aan de orde:

- Op welke manier voeren Haagse scholen MaS uit?
- Wat zijn de gevolgen van het wegvallen van de landelijke verplichting van de MaS?
- Hoe verloopt de informatievoorziening over de ontwikkelingen in de samenleving en wat missen scholen hierin?
- Hoe ervaren scholen hun netwerk voor MaS of maatschappelijke inzet?
- Hoe zien scholen de MaS in de toekomst en welke ondersteuning hebben zij nodig?

Wij hebben 17 reacties op de survey ontvangen van 15 scholen:

1. Christelijk Gymnasium Sorghvliet
2. College St. Paul
3. Corbulocollege
4. Dalton Den Haag
5. Diamant College
6. Esloo College
7. Francois Vatelsschool
8. Haags Montessori Lyceum
9. Hofstede PrO
10. Montaigne lyceum
11. Roemer Visscher College
12. Segbroek College
13. Stanislascollege Rijswijk
14. The International School of The Hague
15. Zuid-West College

Op welke manier voeren scholen MaS uit?

Van de respondenten van de survey geeft 70% aan dit schooljaar opnieuw MaS in het curriculum te hebben opgenomen. Het aantal leerlingen dat op deze scholen MaS zal doen loopt uiteen van 40 tot 310 leerlingen. Gemiddeld zullen er dit schooljaar op deze scholen 134 leerlingen MaS lopen.

Opvallend is dat een aantal scholen aangeeft geen MaS in het curriculum aan te bieden, maar wel leerlingen vrijwilligerswerk laat doen onder een andere noemer. Slechts twee van de scholen die hebben gereageerd op de online survey zeggen dat géén van hun leerlingen vanuit school vrijwilligerswerk doet of MaS loopt.

52% van de respondenten geeft aan een nieuwe vorm van MaS te hebben ontwikkeld. Zij omschrijven de nieuwe vorm als volgt:

- iets korter dan aanvankelijk
- Al 23 jaar idv Daltonzorgweek
- NL Doet deelname voor heel 3 mavo
- burgerschapsvorming
- Drie dagen stage in plaats van vijf
- Hulp bij lessen in de pso
- Via het CAS Programma van het IB Diploma Programma
- 4 dagen in de week een maand lang stage lopen bij een bedrijf

29% van de respondenten geeft aan dat de MaS aan een schoolvak wordt gekoppeld. De volgende schoolvakken worden hierbij genoemd:

- NE in 4H en 4V , Maatschappijleer in 4VWO
- Dienstverlening en Commercie
- Burgerschap en stage
- Beroepsvak

Wat zijn de gevolgen van het wegvallen van de landelijke verplichting van de MaS?

47% van de respondenten geeft aan dat het wegvallen van de landelijke verplichting van de MaS negatieve effecten heeft op de maatschappelijke betrokkenheid van leerlingen.

Slechts een school geeft aan dat het een goede zaak is dat de verplichting van de MaS is vervallen. Als reden wordt gegeven dat het voor scholen lastig te organiseren is. De anderen vinden het wegvallen van MaS vooral jammer omdat zij er een toegevoegde waarde in zagen voor de ontwikkeling van hun leerlingen. Een school schrijft dat de MaS nu een manier is voor scholen om zich te onderscheiden van andere scholen.

Toch zijn er ook scholen waar het wegvallen van de landelijke verplichting geen negatief effect heeft gehad op de maatschappelijke betrokkenheid en motivatie van de leerlingen wat betreft MaS. Reden hiervoor is dat de MaS volledig aansluit bij de visie van de school en er al voor de landelijke invoering van de MaS vrijwilligerswerk door leerlingen werd gedaan.

29% van de respondenten zegt dat hun leerlingen niet bekend zijn met vrijwilligerswerk. Onder hen zijn de twee scholen die hebben aangegeven dit jaar geen enkele leerling te hebben die MaS loopt of vrijwilligerswerk doet.

Onder de scholen die MaS hebben laten vallen zijn er twee die proberen de MaS weer terug te brengen in het curriculum.

Hoe verloopt de informatievoorziening over de ontwikkelingen in de samenleving en wat missen scholen hierin?

Wij hebben in de survey bijzondere aandacht besteed aan de kennis van docenten en coördinatoren van de ontwikkelingen in de huidige samenleving. Slechts 17% van de respondenten geeft aan goed op de hoogte te zijn van de ontwikkelingen in de civil society. De overige respondenten geven zichzelf een lagere score. De respondenten geven aan zich op de hoogte te houden van maatschappelijke ontwikkelingen via kranten, televisie en online media. 65% van de respondenten geeft aan behoefte te hebben aan meer informatie over de veranderingen in het sociale domein. Zij staan open voor informatie hierover via email of een nieuwsbrief, een bijeenkomst of adviesgesprek.

Om leerlingen goed voor te bereiden op hun toekomst is het van belang dat scholen vanuit hun rol in de vorming van leerlingen weten hoe zij leerlingen kunnen informeren over en motiveren tot actief burgerschap. 24% van de respondenten geeft aan voldoende bagage te hebben om leerlingen hierover te informeren.

Suggesties die van respondenten om leerlingen te ondersteunen in het vormgeven van hun maatschappelijke betrokkenheid:

- Stageplaatsen
- Tijd
- Tijd en geld
- Bij ons is de maatschappelijke stage niet gestopt. maar misschien meer mensen van buiten (vrijwilligers) die enthousiast vertellen over wat zij doen. Meer leven in de school. Een voorstelling van iets maken, is heel lastig.
- aandacht in bepaalde lessen
- ouderparticipatie

- Meer toegankelijke Engelstalige mogelijkheden, liefst in de gezondheidssector voor leerlingen die de Geneeskunde in willen.
- Info via social media

24% van de respondenten schoolt zich bij over maatschappelijke ontwikkelingen. Anderen geven zichzelf een lagere score en scholen zich weinig of niet bij. Verder geven zij aan dat zij niet allemaal in staat zijn in te schatten in hoeverre de hedendaagse ontwikkelingen in de civil society de toekomst van hun leerlingen zal bepalen.

Om les te kunnen geven over maatschappelijke betrokkenheid worden de volgende suggesties gedaan:

- meer inhoudelijke informatie
- gastlessen
- Een lijst van beschikbare vacatures of workshops die al bestaan, zodat ik die zelf niet hoeft te weten
- Niet echt nodig, maar Engelstalige materialen zijn altijd handig.
- Leesmateriaal, voorlichting
- nieuwsbrief o.i.d.

Hoe ervaren scholen hun netwerk voor MaS of maatschappelijke inzet?

71% van de respondenten kan leerlingen doorverwijzen naar relevante organisaties voor vrijwilligerswerk. Hieruit blijkt dat het netwerk van de meeste Haagse scholen wat betreft vrijwilligerswerk goed op orde is. De scholen hebben in de loop van de jaren veel MaS contacten opgebouwd waar zij hun leerlingen naar door kunnen verwijzen.

35% van de respondenten geeft aan niet voldoende kennis te hebben van de mogelijkheden tot vrijwilligerswerk in Den Haag. Dezelfde respondenten geven ook aan dat zij moeite hebben met doorverwijzen van hun leerlingen naar relevante organisaties voor vrijwilligerswerk.

Hoe zien scholen de MaS in de toekomst en welke ondersteuning hebben zij nodig?

De scholen die dit schooljaar MaS aanbieden willen dit blijven doen. Twee van de scholen die de survey hebben ingevuld en die nu geen MaS aanbieden zouden dit graag in de toekomst wel weer doen. Anderen zien een vervolg van MaS onder de noemer burgerschapsvorming of in de vorm van projecten.

Op de vraag wat de school nodig heeft om leerlingen te ondersteunen bij hun maatschappelijke betrokkenheid lopen de antwoorden uiteen. 11 % van de respondenten wil meer stageplaatsen. Er worden ook andere suggesties gedaan: een school zou graag enthousiaste vrijwilligers te gast hebben op school die vertellen over hun vrijwilligerswerk, zodat het meer gaat 'leven' bij de leerlingen. Een ander geeft aan meer te willen doen met ouders van hun leerlingen.

Deelonderzoek 3: gesprekken met scholen

Met vijf respondenten van de survey zijn wij verder in gesprek gegaan om een breder beeld van de stand van zaken van MaS in de stad te krijgen.

Hoe wordt de Maatschappelijke stage uitgevoerd en zijn er andere vormen van vrijwillige inzet door uw leerlingen in het programma opgenomen?

Uit deelonderzoek 2 (online survey) blijkt dat dat een aantal scholen aangeeft geen MaS in het curriculum aan te bieden, maar wel leerlingen vrijwilligerswerk laat doen onder een andere noemer.

Wij gingen in gesprek met twee van deze scholen over alternatieve vormen van MaS:

School C:

Leerlingen van 3 MAVO van school C doen allemaal mee met NLdoet, ook al is de MaS niet meer opgenomen in het curriculum. De school vindt het jammer dat andere klassen geen MaS meer doen. Ze willen graag verder met maatschappelijke inzet door scholieren, omdat ze zien dat het voor alle leerlingen belangrijk is voor hun vorming.

School D:

Op onze school doen jaarlijks ongeveer 200 leerlingen die vrijwilligerswerk onder de noemer CAS uren (Creativity, Activity, Service). De CAS uren zijn onderdeel van het International Baccalaureate (IB). Leerlingen moeten 150 uur in totaal besteden aan hun CAS en deze uren evenredig verdelen onder de verschillende onderdelen. De school noemt het geen MaS, maar Service. Zonder CAS uren krijgt de leerling geen diploma.

Wat voor effect heeft het vervallen van de verplichting van de MaS op leerlingen?

De resultaten uit deelonderzoek 2 laten zien dat het merendeel van de scholen ervaart dat het wegvallen van de verplichting van de MaS een negatief effect heeft op de motivaties van leerlingen om MaS te lopen. School B geeft een voorbeeld:

Sommige leerlingen horen thuis dat de MaS niet meer landelijk verplicht is en dat ouders en leerlingen begrijpen daardoor niet dat het vanuit de school wel verplicht kan worden gesteld. Ook horen leerlingen dat scholieren van andere scholen geen MaS hoeven te lopen. De stagecoördinator moet hen dan uitleggen waarom hun school ervoor heeft gekozen om de MaS wel door te laten gaan.

Toch zijn er ook scholen waar het wegvallen van de landelijke verplichting geen negatief effect heeft gehad op de maatschappelijke betrokkenheid en motivatie van de leerlingen wat betreft MaS. Het School A legt dit als volgt uit:

De MaS sluit zodanig aan op de visie van de school dat leerlingen en ouders het als een vanzelfsprekendheid ervaren dat de MaS ook na het vervallen van de landelijke verplichting doorgang vindt. Onze school heeft 10 jaar geleden, dus voor de landelijke invoer van de MaS, vrijwillige inzet van leerlingen opgenomen in het schoolaanbod.

Onder de scholen die MaS hebben laten vallen zijn er twee die proberen de MaS weer terug te brengen in het curriculum. Hierover zegt school C:

Met het vervallen van de landelijke verplichting is ook de financiering weggefallen. Het is voor scholen lastig om de benodigde 0,3 fte vrij te maken voor de coördinatie van MaS. Toch zouden we graag weer MaS op alle leerniveaus aanbieden.

Hoe is het kennisniveau van docenten die betrokken zijn bij MaS?

In deelonderzoek 2 komt naar voren dat de term civil society nog niet erg bekend is bij scholen. Uit gesprekken blijkt dat de term civil society of participatiesamenleving ook nog niet in de lesboeken voor Maatschappijleer of Maatschappijwetenschappen opgenomen. Het behoort niet tot de examenstof. De boeken die gebruikt worden zijn vaak niet actueel.

Hoe kan kennis over de ontwikkelingen in de samenleving het beste gedeeld worden met scholen?

Er is animo is voor een expertmeeting voor docenten over de ontwikkelingen van de Civil Society. Echter, vanwege de werkdruk die veel docenten ervaren is het van belang om eerst draagvlak bij de schooldirecties te creëren. De rector van school C raadt aan eerst een bijeenkomst te beleggen voor directieleden van scholen. Op die manier kan er op directieniveau besloten worden dat docenten of stagecoördinatoren de ruimte en tijd krijgen om zich verder te bekwamen op dit gebied.

Wat is de ondersteuningsbehoefte bij uitvoering MaS

De respondenten van de online Survey hebben suggesties gedaan over hoe zij ondersteund zouden willen worden. School A vulde daar in een gesprek nog op aan:

Onze leerlingen doen een blokstage. In een projectweek gaan ze allemaal tegelijk MaS lopen. Hiervoor zou ik graag meer contacten hebben met organisaties die blokstages aan kunnen bieden. Ik zou ook graag mijn netwerk delen met andere scholen en vice versa om het aanbod van stages te kunnen verbreden. Ieder jaar houden we een stagemarkt waar stagebieders en leerlingen elkaar kunnen ontmoeten. Dat werkt.

Conclusie en aanbevelingen

Uit deze inventarisatie blijkt dat de Maatschappelijke Stage leeft in de stad. Dat is in alle drie de onderdelen: telefonische inventarisatie, de online survey en de gesprekken naar voren gekomen.

Uit de telefonische inventarisatie concluderen wij dat 61% van de scholen naar verwachting in schooljaar 2016-2017 MaS aan zal bieden. In de survey wordt duidelijk dat scholen het betreuren dat de landelijke verplichting en financiering van de MaS zijn vervallen, maar dat zij zoeken zelf naar oplossingen om door te gaan. Dat met de financiering ook mensuren zijn weggevallen om de stages te coördineren levert voor scholen een lastige puzzel op.

Op de helft van de scholen heeft de MaS, sinds het wegvallen van de verplichting, een andere vorm gekregen dan voorheen. Er wordt dan bijvoorbeeld gekozen voor een gezamenlijke MaS tijdens NLdoet, een kortere stage of een koppeling met een schoolvak.

De huidige motivatie om MaS aan te bieden is vooral gelegen in het feit dat scholen hun leerlingen willen bijbrengen dat zij iets kunnen doen voor een ander, dat leerlingen leren omgaan met nieuwe situaties en als

een eerste kennismaking met werken in een organisatie. Scholen hebben in het algemeen nog niet op hun netvlies wat het belang zou kunnen zijn van de MaS in het ontwikkelen van actief burgerschap en als voorbereiding op deelname aan de civil society. Daarom lijkt het van belang dat medewerkers van scholen die bij de MaS betrokken zijn versterkt worden met informatie over die ontwikkelingen in de samenleving waar hun leerlingen nu en straks mee te maken hebben. Denk hierbij aan informatie over de afbraak van de verzorgingsstaat richting een waarborgstaat waar het principe van verzorgende samenleving voorop staat. Pas als scholen zelf beschikken over de kennis van hoe de toekomstige samenleving er naar alle waarschijnlijkheid uit zal zien, kunnen zij hun leerlingen hier adequaat op voorbereiden. Een hele uitdaging die PEP samen met hen zal opnemen.

De respondenten van de survey geven aan geïnteresseerd te zijn in bijscholing op het gebied van (lokale) ontwikkelingen in de samenleving, mits zij hier de tijd voor krijgen om dit binnen schooltijd op te pakken. De juiste route om het belang van maatschappelijke inzet op het netvlies van scholen te krijgen is via de rectoren. Zij bepalen de koers van het onderwijs en bewaken de visie op de rol van hun school in de vorming van hun leerlingen. Een informatiebijeenkomst of expertmeeting waarbij de rectoren van Haagse VO scholen nadrukkelijk worden uitgenodigd is hiervoor een goede eerste stap.

Scholen geven aan ook behoefte te hebben aan praktische ondersteuning. Uit de survey blijkt dat er, ook al weet het grootste deel van de scholen zelf de weg te vinden in het eigen MaS netwerk, een constante vraag is naar nieuwe stages. Doorlopende werving van stages voor de stagebank op Haagsestage.nl blijft daarom van belang.

Verder blijkt uit de survey dat vrijwilligerswerk voor leerlingen een vaag begrip is. Een oplossing die uit de survey naar voren kwam is om vrijwilligers op school uit te nodigen om over hun vrijwilligerswerk te vertellen. Op die manier krijgt vrijwilligerswerk een gezicht. Gezien PEP gelooft in een pedagogische civil society - een samenleving waarin de verantwoordelijkheid voor het opvoeden en opgroeien van kinderen en jongeren wordt gedeeld in eigen sociale netwerken en in het publieke domein – verdient dit idee aanbeveling. Bijgevolg is het wenselijk om de verbinding tussen professionals en vrijwilligers te faciliteren en hen te ondersteunen daar waar nodig.